

РАМКОВО РЕШЕНИЕ НА СЪВЕТА

от 15 март 2001 година

относно правното положение в наказателния процес на жертвите от престъпления

(2001/220/ПВР)

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взе предвид Договора за Европейски съюз, и по-специално членове 31 и 34, параграф 2, буква б) от него,

като взе предвид инициативата на Португалската република¹,

като взе предвид становището на Европейския парламент²,

като има предвид, че:

(1) В съответствие с Плана за действие на Съвета и Комисията относно най-добрия начин за привеждане в действие на разпоредбите относно пространството на свобода, сигурност и правосъдие в Договора от Амстердам, и по-специално, че в съответствие с точки 19 и 51, буква в) от този план за действие, е необходимо разглеждането на въпроса за подпомагането на жертвите на престъпления посредством сравнителен преглед на установените системи за тяхното обезщетяване и преценка на възможността за предприемане на действия в това отношение на равнище Европейски съюз.

(2) На 14 юли 1999 г. Комисията направи съобщение до Европейския парламент, Съвета и Икономическия и социален комитет, озаглавено „Жертви на престъпления в Европейския съюз: отражение върху стандартите и действията, които следва да се предприемат”. На 15 юни 2000 г. Европейският парламент прие решение по това съобщение на Комисията.

(3) Заключениеята от срещите на Европейския съвет в Тампере от 15 и 16 октомври 1999 г., по-специално точка 32 от същите, постановява че трябва да се приемат минимални стандарти относно защитата на жертви на престъпления, по-специално във връзка с техния достъп до правосъдие и правото им на обезщетяване, включително за съдебни разноски. В допълнение е необходимо създаването на национални програми за финансиране на държавни и неправителствени мерки за подпомагане и защита на жертвите.

¹ ОВ С 243, 24.8.2000 г., стр. 4.

² Становище от 12.12.2000 г. (все още непубликувано в *Официален вестник* към настоящия момент).

(4) Държавите-членки трябва да сближат своите законови и подзаконови си актове, доколкото това е необходимо за постигане на целта за предоставяне на висока степен на защита на жертвите на престъпления, независимо от това в коя държава-членка се намират.

(5) Нуждите на жертвите трябва да се разглеждат и удовлетворяват всеобхватно и координирано, като се избягват частичните и непоследователни решения, които биха способствали за вторично утежняване на тяхното положение.

(6) По посочените причини разпоредбите на настоящото рамково решение не се ограничават до удовлетворяване интересите на жертвите единствено в наказателното производство в тесен смисъл. Същите обхващат и мерки за подпомагане на жертвите, с оглед смекчаване последиците от престъплението, преди или след наказателното производство.

(7) Мерките за подпомагане на жертвите от престъпления, по-специално разпоредбите относно обезщетението и медиацията, не са свързани с институти на гражданския процес.

(8) Необходимо е сближаване на правилата и практиките относно правното положение и основните права на жертвите, като по-специално се обърне внимание на правото да се зачита тяхното достойнство, да предоставят и получават информация, да получават и дават обяснения, правото на защита на отделните етапи от производството, както и правото да се отчита затрудняващото обстоятелство, че живеят в държава, различна от онази, в която е извършено престъплението.

(9) При все това разпоредбите на настоящото рамково решение не въвеждат задължение за държавите-членки да осигурят на жертвите възможност за установяване на еквивалентни с тези на страните в производството отношения.

(10) От значение е участието на специализирани органи и обединения за подпомагане на жертвите преди, по време и след наказателното производство.

(11) Необходимо е осигуряването на подходящо и достатъчно обучение на лицата, които влизат в контакт с жертвите, тъй като това е от основно значение както за жертвите, така и за постигане целите на производството.

(12) Трябва да се използват установените от контактните точки в държавите-членки отношения с лица и институции, без значение дали тези точки са в рамките на съдебната система или са част от мрежи и обединения за подпомагане на жертвите,

РЕШИ:

Член 1

Определения

За целите на настоящото рамково решение:

а) „жертва” е физическо лице, което е претърпяло увреждане, включително телесно или душевно и емоционално страдание или имуществена загуба, които са пряка последица от действия или бездействия в нарушение на наказателното право на държава-членка;

б) „организация за подпомагане на жертви” е неправителствена организация, която е законно учредена в държава-членка, която безплатно оказва помощ на жертви на престъпления и при подходящи условия допълва действията на държавата в това отношение;

в) „производство по наказателно преследване ” е наказателноправно производство, по смисъла на националното право;

г) „производство” е производство в широк смисъл, обхваща всички отношения, които са предвидени в наказателното производство, на жертвите с в това им качество с държавни органи, служби или организации за подпомагане на жертви във връзка с тяхното дело преди, по време или след наказателния процес;

д) „медиация по наказателни дела” се тълкува като търсене, преди или по време на наказателното производство, на съгласувано разрешение между жертвата и извършителя на престъпление с посредничеството на компетентно лице.

Член 2

Спазване и признаване

1. Всяка държава-членка взема мерки жертвите да разполагат с действителни и подходящи възможности за действие в рамките на нейната система за наказателно правораздаване. За целта същата непрестанно полага усилия за осигуряване зачитането на личното достойнство на жертвите по време на производството и признава правата и законните им интереси, най-вече в рамките на наказателното производство.

2. Всяка държава-членка взема мерки спрямо особено уязвимите жертви да се проявява специално отношение, подходящо с оглед на обстоятелствата, свързани с тях.

Член 3

Съдебни заседания и събиране на доказателства

Всяка държава-членка гарантира възможността жертвите да бъдат изслушвани по време на производството и да сочат доказателства.

Всяка държава-членка взема подходящи мерки, гарантиращи, че властите разпитват жертвите единствено доколкото това се налага за целите на наказателното производство.

Член 4

Право да се получава информация

1. Всяка държава-членка взема мерки жертвите да разполагат най-вече с достъп, от момента на първоначалния контакт с органите по наказателно преследване, по начин, който счита за уместен, и доколкото е възможно на общоразбираемите езици, до съответната информация за защита на интересите им. Такава информация включва най-малко следното:

- а) органи или организации, към които могат да се обърнат за помощ,
- б) вид на помощта, която могат да получат;
- в) пред кого и по какъв начин могат да съобщят за извършено престъпление;
- г) процедурите след подаване на такова съобщение и техните възможности за действие в рамките на посочените процедури;
- д) по какъв начин и при какви условия могат да получат защита;
- е) доколко и при какви условия имат достъп до:

(i) правни консултации или

(ii) правна помощ, или

(iii) други видове консултации,

дали в случаите, по (i) и (ii) имат право да се ползват от тях;

ж) изискванията, на които да отговарят, за да получат обезщетение;

з) ако пребивават в друга държава, наличните институти, с които разполагат за защита на техните интереси.

2. Всяка държава-членка взема мерки жертвите, които са заявили желание за това, да бъдат информирани относно:

а) крайния резултат след подадена от тяхна страна жалба;

б) необходимите условия, за да имат възможност, в случай че е повдигнато обвинение, да бъдат запознавани с хода на наказателното производство срещу лицето, което е обвинено в извършване на престъпление спрямо тях, освен в изключителни случаи, когато биха могли да възникнат неблагоприятни за правилното разглеждане на делото последици;

в) постановената от съда присъда.

3. Държавите-членки вземат необходимите мерки за да гарантират, че поне по дела, при които е налице опасност за жертвите след освобождаване на обвиняемия или осъдения, може да се вземе решение, ако това е необходимо, да нотифицира жертвата.

4. Доколкото държава-членка предоставя информацията по параграфи 2 и 3 по своя инициатива, тя трябва да предвиди, че жертвите имат право да получават тази информация само в случаите, в които нейното съобщаване е задължително съгласно изискванията на съответното наказателно производство.

Член 5

Гаранции за съобщаване

Всяка държава-членка предприема необходимите мерки по отношение на жертва, която има качество на свидетел или на страна в производството за намаляване във възможно най-голяма степен на затрудненията в съобщаването, що се отнася до разбиране или участие в отделни етапи на наказателното производство, в степен, сравнима с мерки от подобно естество, които предприема спрямо обвиняеми и подсъдими.

Член 6

Специална помощ за жертвите

Всяка държава-членка осигурява безплатно на жертвите достъп до консултациите, по член 4, параграф 1, буква е)(iii), когато същите са необходими за изясняване възможностите им в производството, а също и правна помощ, когато това се налага съгласно член 4, параграф 1, буква е)(ii), ако жертвите имат качеството на страна в наказателното производство.

Член 7

Разноски на жертвите в наказателно производство

Всяка държава-членка в съответствие с приложимото национално право гарантира на жертвите, които са страни или свидетели по делото, възможност за възстановяване на разноските, които са направили в резултат на законносъобразното си участие в наказателното производство.

Член 8

Право на защита

1. Всяка държава-членка осигурява подходящо равнище на защита на жертвите и, ако това е уместно, на семействата или лицата, намиращи се в отношения, подобни на семейните, най-вече що се отнася до тяхната безопасност и защита на личната им неприкосновеност, когато компетентните власти считат, че е налице сериозна опасност от преследване или че съществуват недвусмислени доказателства относно сериозни намерения да се наруши тяхната лична неприкосновеност.

2. За целта и при спазване на разпоредбите на ал. 4 всяка държава-членка гарантира възможността да бъдат постановени, ако това е необходимо като част от съдопроизводството, подходящи мерки за защита на личната неприкосновеност и фотографското изображение на жертвите, техните семейства или лицата, намиращи се в отношения, подобни на семейните.

3. Освен това всяка държава-членка взема мерки за избягване на контакти между жертвите и подсъдимите в съдебните сгради, освен когато наказателното производство изисква такива. Ако е необходимо за постигане на тази цел, всяка държава-членка постепенно въвежда в съдебните сгради специални помещения, в които да чакат жертвите.

4. При необходимост да се защитят жертвите - особено най-уязвимите - от евентуалните последици от показанията, дадени в открито заседание, всяка държава-членка взема мерки по решение на съда да им се даде възможност да дават показания по начин, който позволява извършването на това действие с подходящи средства, съвместими с основни принципи на нейното право.

Член 9

Право на обезщетение в хода на наказателното производство

1. Всяка държава-членка взема мерки жертвите на престъпления да имат право да се ползват от решение, постановено в разумен срок като част от наказателното производство, относно обезщетението, дължимо от извършителя, освен когато по някои дела националното право предвижда присъждането на обезщетени по друг начин.

2. Всяка държава-членка предприема подходящи мерки за насърчаване на извършителя да предостави достатъчно обезщетение на жертвите.

3. Освен когато по неотложни причини се окажат необходими за целите на наказателното производство, подлежащите на възстановяване обекти на вещни права, принадлежащи на жертвите, ако са били иззети в неговия ход, се връщат незабавно.

Член 10

Медиация в рамките на наказателното производство

1. Всяка държава-членка се стреми да насърчава медиацията по наказателни дела относно престъпленията, които счита за подходящи за прилагането на такава мярка.

2. Всяка държава-членка взема мерки споразумението, постигнатото в резултат на медиацията по наказателни дела съгласие между жертвата и извършителя да бъде вземано предвид.

Член 11

Жертви, които пребивават в друга държава-членка

1. Всяка държава-членка гарантира, че компетентните органи имат възможност да вземат подходящи мерки за намаляване в най-голяма степен на трудностите, които възникват когато жертвата пребивава в държава, различна от държавата, в която е извършено престъплението, най-вече по отношение организацията на производството. За тази цел органите по-специално трябва да имат възможност:

- да решават дали жертвата може да даде обяснения непосредствено след извършването на престъпление,

- доколкото е възможно да се ползват от разпоредбите относно видео и телефонните конферентни връзки на членове¹⁰ и 11 от Конвенцията за взаимопомощ по наказателни дела между държавите-членки на Европейския съюз от 29 май 2000³ за целите на изслушване на жертвите, пребиваващи в чужбина.

2. Всяка държава-членка взема мерки жертвата на престъпление в държава-членка, различна от тази по местопребиваването му, да има възможност да подаде жалба до компетентните органи в своята държава по местопребиваване, ако не е имала възможност да направи това в държавата-членка, където е извършено престъплението, или ако в случай на тежко престъпление не е желала да направи това.

В случаите, в които органът, до който е отправена жалбата, се окаже некомпетентен, незабавно препраща жалбата на органа, който е компетентен на територията, където е извършено престъплението. Жалбата се разглежда в съответствие с националното право на държавата, в която е извършено престъплението.

Член 12

Сътрудничество между държавите-членки

Държавите-членки подкрепят, развиват и подобряват сътрудничеството по между си, с оглед улесняване по-ефективната защита интересите на жертвите в наказателното производство, като за целта използва мрежи, които са пряко свързани със съдебната система, или връзки между организации за подпомагане на жертви.

Член 13

Специализирани органи и организации за подпомагане на жертви

1. Всяка държава-членка насърчава включването като част от производството на системи за подпомагане на жертвите, които да се заемат с първоначалния им прием и

³ ОВ С 197, 12.7.2000 г., стр. 1.

последващата помощ и подпомагане посредством специално обучен персонал в рамките на държавните служби или посредством признаването и финансирането на организации за подпомагане на жертвите.

2. Всяка държава-членка насърчава действията в рамките на производството, които са извършени от тези лица или от организации за подпомагане на жертвите, най-вече относно:

- а) предоставянето на информация на жертвите;
- б) подпомагане с оглед на непосредствените им нужди;
- в) придружаване на жертвите, ако е необходимо и възможно по време на наказателното производство;
- г) подпомагане на жертвите, по тяхна молба, след приключване на наказателното производство.

Член 14

Обучение на персонала, които участва в производството или се контакти в други отношения с жертвите

1. Държавите-членки създават необходимите условия , чрез своите органи или чрез финансиране на организации за подпомагане на жертвите, за осъществяването на възможности за лицата, встъпили по делото или намиращи се в други отношения с жертвите, да получават подходящо обучение, по-специално относно нуждите на най-уязвимите групи лица.

2. Параграф 1 се прилага по-конкретно за полицейските служители и практикуващите юристи.

Член 15

Практически изисквания във връзка с положението на жертвите в производството

1. Всяка държава-членка осигурява подпомагане за постепенното създаване, в рамките на производствата изобщо и по-специално в помещенията, където се поставя началото на наказателното производство, на необходимите условия, целящи полагането на усилия за предотвратяване на вторичното утежняване положението на жертвите и избягване създаването на излишно напрежение за тях. Това се отнася в най-голяма степен за първоначалния прием на жертвите и за създаването на условия, подходящи за състоянието им, в посочените помещения.

2. За целите на параграф 1 всяка държава-членка обръща особено внимание на помещенията в съдилищата, полицейските сгради, държавните органи и организациите за подпомагане на жертви.

Член 16

Териториален обхват

Настоящото рамково решение се прилага в Гибралтар.

Член 17

Прилагане

Всяка държава-членка въвежда в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, които са необходими за прилагането на **настоящото рамково решение**:

- относно член 10, 22 март 2006 г.,
- относно членове 5 и 6, 22 март 2004 г.,
- относно останалите разпоредби, 22 март 2002 г.

Член 18

Оценка

Считано от датите, които са посочени в член 17, всяка държава-членка изпраща на Генералния секретариат на Съвета и в Комисията текста на разпоредбите, въвеждащи в националното право изискванията, установени с настоящото рамково решение. В рамките на една година след всяка от посочените дати Съветът оценява мерките, предприети от държавите-членки за прилагане разпоредбите на настоящото рамково решение посредством доклад, съставен от Генералния секретариат въз основа на информацията, предоставена от държавите-членки и писмен доклад на Комисията.

Член 19

Влизане в сила

Настоящото рамково решение влиза в сила при публикуването му в *Официален вестник на Европейските общности*.

Съставено в Брюксел 15 март 2001 година.

За Съвета:
Председател
M-I. Klingvall